

DE NACHT VAN DE TEERKLADDERS

De Oostendse actie van de VMO en zijn nasleep

Niets vermoedend over het scenario dat zich die nacht zou ontvouwen, begaf persfotograaf Eduard De Belder zich op vrijdagavond 13 september 1963 naar café Tijn in Mortsel. Na het afgelasten van de derde Mars op Brussel wou het sensatieblad *Zondagmorgen* een reportage maken over de plakploegen die met talloze affiches en kalkopschriften mobiliseerden voor de vervangende betoging in Antwerpen. De redactie nam hiervoor contact op met Wim Maes, de leider van de Antwerpse afdeling van de Vlaamse Militanten Orde (VMO), die hen uitnodigde naar het VMO-lokaal in Mortsel. Die nacht, zo werd aan de uitgestuurde fotograaf verteld, zou een bijzondere plakactie plaatsvinden, maar om met zekerheid enige kwalitatieve foto's te hebben, stelde Wim Maes voor om één en ander in scène te zetten. De Belder nam welwillend foto's van de aanwezige VMO'ers terwijl ze geveinsd plannen beraamden, muren beplakten en in de clinch gingen met gefingeerde tegenstanders. Rond de klok van tien keerde de fotograaf terug huiswaarts en bezorgde de ontwikkelde foto's aan de *Zondagmorgen*. De redactie dikte de reportage onder de titel 'Nachtridders met de pappot' verder aan tot een "middernachtelijk" interview en verslag van een "zenuwslopend avontuur" in het spoor van de plakkers. De werkelijkheid zou echter spectaculairder blijken dan de fictie.

Karavananen en kladders

De VMO-actie in de nacht van 13 op 14 september 1963 was een uitvloeisel van een aantal gebeurtenissen eerder die zomer. Het politiek akkoord van Hertoginnedal (5 juli 1963) dat de basis vormde van een nieuwe taalwetgeving had geresulteerd in een radicalisering van de acties van een deel van de Vlaamse beweging. De Vlaamse kust was één van de fronten waar de taalstrijd werd opgevoerd. Spontane protesten van inwoners en toeristen tegen Franstalige handelaars en kerkdiensten in onder meer Koksijde, Oostende en Knokke werden al snel overgenomen door de Vlaamse Volksbeweging (VVB) en de VMO, de toenmalige propagandapoot van de Volksunie (VU). Eén van de eerste grootschalige acties voor de verneerlandering van de kust was de VVB-autokaravaan onder de leuze *De kust blijft Vlaams*. Aansluitend op de IJzerbedevaart van 18 augustus 1963 trok een stoet van honderden auto's door weer en wind langs een aantal kuststeden. Toen de met leeuwenvlaggen en spandoeken

Het grotendeels fictieve artikel verscheen in nummer 39 (1963) van het weekblad *Zondagmorgen*. [EHC, B188109]

getooide karavaan de wijk *Petit Paris* in Oostende bereikte, wierp een militant van het belgicistische Comité d'Action Nationale / Nationaal Actiecomitee (CAN/NAK) zelfgemaakte explosieven naar de optocht. Dat was het signaal voor de andere NAK'ers om de geschrokken betogers te belagen. Tal van voertuigen werden beschadigd en er vielen meerdere gewonden, onder wie Wim Maes.

Links: Wim Maes (1925-1968). [ADV N, VFA4851]
Rechts: "Geen Vlaams Geen Centen" was één van de leuzes op de spandoeken van de VVB-autokaravaan. [ADV N, VFA577]

De Vlaamsgezinde goegemeente reageerde verontwaardigd en binnen de VMO en de VVB broedde men al snel op een reactie. Op de avond van vrijdag 13 september verzamelde Wim Maes een tiental Antwerpse VMO-militanten in hun verenigings-

lokaal, het Mortselse café Tijn. Na de geënceneerde fotoreportage vertrok de groep, die met uitzondering van Maes in het ongewisse was over het exacte doel van de uitstap, in de richting van de kust. Bij een tussenstop in het Gentse café Rubenshof sloten een handvol plaatselijke VMO'ers onder leiding van Kamiel Van Damme aan bij het gezelschap. In een kolonne van een zevental voertuigen trokken ze verder naar de kust. Volgens het voorbereide plan zou in Oostende een West-Vlaamse VU-politicus een aantal huizen van NAK-militanten aanwijzen die vervolgens met teer besmeurd zouden worden. De tot op vandaag ongekende gids was echter niet op de afspraak en dus besloot de groep zich te beraden in café Zeemeermin. Niet lang nadat het gezelschap in het Bredens café had plaats genomen, doken daar twee lokale politieagenten op. Hoewel zij waren opgeroepen voor een banale caféruzie, zorgde hun plotse aanwezigheid voor paniek onder de VMO'ers. Uit vrees dat het doel van hun actie was uitgelekt, besloten ze zonder nieuw plan tot actie over te gaan. De bende splitste zich kort na middernacht op in kleinere ploegen van drie à vier personen die elk afzonderlijk vertrokken in de richting van Bredene, Klemskerke en Oostende. In de volgende twee uren werden meer dan zeventig gevels, etalages en reclameborden besmeurd met teer en in een aantal gevallen voorzien van het woord "Vlaams". Vooral handelszaken met Franstalige of tweetalige opschriften waren het doelwit van de teerkladders. Rond half drie keerde de groep terug in de richting van Gent en Antwerpen. Op de terugweg werden de resterende teerpotten besteed aan het aanbrengen van de leuze "Federalisme" op vijf snelwegbruggen in Zandvoorde, Jabbeke en Snellegem. De wraakactie van de VMO liet de kuststreek achter in een spoor van teer.

De actie werd bij het ochtendgloren al snel opgemerkt door de inwoners van Oostende, Bredene en Klemskerke. Terwijl de gemeentelijke diensten in allerijl werden gemobiliseerd om de bekladdingen op te kuisen, zat het onderzoek bij de politie en rijkswacht al op kruissnelheid. De teerkladders waren tijdens hun actie namelijk opgemerkt door een aantal getuigen die op hun beurt door de VMO werden aangepakt. Zo werd hotelier André Vandenbrielle in Klemskerke van zijn fiets gesleurd en bedreigd met een slag van een koppelriem. Verderop in Oostende werd Sylvain Burm, toen hij een andere ploeg op hun acties aansprak, overgoten met een emmer teer. De Oostendse politie verspreidde op basis van hun en een drietal andere getuigenissen datzelfde weekend nog een opsporingsbericht voor onder andere een blauwe of groene Volkswagen camionette, een lichtkleurige Citroën 2PK, een gele Panhard en een rode Opel Rekord.

De jacht op teerborstels

De eerste persberichten meldden vierhonderd bekladdingen, maar dit werd al snel bijgesteld naar een vijftigtal. Aangezien vooral Franstalige borden en winkels het doelwit waren, werd in eerste instantie gekeken in de richting van de Oostendse Vlaamsgezinde verenigingen. Die beschuldigten echter op hun beurt het NAK, aangezien "het enkel deze laatste zijn die belang hebben bij het voeren van een dergelijke actie", met name het in diskrediet brengen van de Vlaamse beweging. Daarenboven had het Oostendse *VVB-Mededelingenblad* daags voor de teeractie een lijst van personen gepubliceerd die de autokaravaan van 18 augustus zouden hebben aangevallen wat een reactie of provocatie van het NAK erg aannemelijk maakte. Om hun vermoedens over de daders kracht bij te zetten publiceerden

Links: De 'directe actie' die de VMO in de loop van de jaren 1960 steeds vaker voorstond, bezorgde hen het imago van een knokploeg. [ADVN, VTB55/15]

Rechts: Het typische Commer-busje was het propagandavoertuig van de Antwerpse VMO. Hier tijdens een optocht na de verkiezingsoverwinning van de VU in 1968. [ADVN, VFA11788/8]

zonder handelszaken of reclameborden te vandaliseren.

Op dinsdag 24 september, tien dagen na de teeractie, beval onderzoeksrechter Cornelis tot een resem huiszoeken om te speuren naar het bezit van de gesignaleerde voertuigen en de aanwezigheid van teersporen op plak- en verfborstels, op kledij en in auto's. Zo werden op woensdag 25 september voor dag en dauw een

de Vlaamsgezinde verenigingen datzelfde weekend nog een motie. Daarin werd de teeractie afgekeurd en het gerecht aangemoedigd tot een diepgaand onderzoek en een snelle arrestatie van de daders die, hoe kon het anders, in franskiljonse middens moesten gezocht worden.

Het gerechtelijk onderzoek onder leiding van de Brugse onderzoeksrechter Cornelis hield aanvankelijk alle pistes open. De verdachtmakingen aan het adres van het NAK werden verder ondersteund door een nieuwe getuige die in Oostende een viertal leden van die groepering in de nacht van 17 augustus, net voor de VVB-autokaravaan, teerpotten had zien overladen in auto's waarvan de beschrijving deels in lijn lag met het verspreide signalement. Een andere piste die zich aandiende, was het extreemrechtse Mouvement d'Action Civique (MAC) en het gelieerde Jeune Europe/Jong Europa. Die bekenden dat ze in de bewuste nacht hun embleem, een zwart Keltisch kruis, op een aantal openbare plaatsen hadden geschilderd, echter zonder daarbij gebruik te maken van teer en

achtal gekende Gentse actievoerders van hun bed gelicht. Diezelfde dag kon de gerechtelijke politie de volledige nummerplaat van de geseinde bestelwagen achterhalen. Het voertuig stond geregistreerd op naam van het Antwerps Provinciaal Komitee van de Volksunie en stuurde het onderzoek in de richting van Wim Maes. Op 25 en 26 september voerden de gerechtelijke politie en de Bewakings- en Opsporingsbrigade (BOB) tientallen huiszoeken uit in Antwerpen, Berchem, Mortsel en Mechelen. Daarbij werden meerdere teerborstels in beslag genomen en tien personen gearresteerd en voor verder verhoor overgebracht naar de gevangenis van Brugge. Een paar dagen later was Gentenaar Kamiel Van Damme hetzelfde lot beschoren als zijn Antwerpse kameraden. Ook bij hem thuis nam de gerechtelijke politie een blik met zes zwarte plakborstels in beslag. In de eerste helft van oktober volgden nog meer arrestaties en uiteindelijk werden begin november zeventien personen voor de correctionele rechtbank van Brugge geleid. De Vlaamsgezinde pers hekelde de onevenredige huiszoekings- en arrestatie-ijver van het parket in vergelijking met het onderzoek naar de toenmalige bommenacties van het NAK.

Op een door journalisten en VMO-sympathisanten druk bijgewoonde zitting oordeelde de rechtbank dat Wim Maes en Kamiel Van

Damme de aanstichters waren van de teeractie. Beiden werden veroordeeld tot een gevangenisstraf van 38 dagen en 2.000 Belgische frank boete. De twaalf andere beschuldigen kregen elk een straf van 21 dagen en 2.000 Belgische frank boete en drie beklagden werden vrijgesproken. Aangezien de duur van de voorhechtenis langer was dan de uitgesproken gevangenisstraffen kon iedereen diezelfde dag nog in vrijheid naar huis keren.

Van VMO naar VUM en terug

De teeractie zorgde voor een diepgaande breuk in de relatie tussen de VU en de VMO. De in 1950 door Bob Maes opgerichte militantenorganisatie ondersteunde vanaf de oprichting van de VU in 1954 de propagandavoering van de Vlaams-nationalistische partij. Onder leiding van Wim Maes groeide de Antwerpse afdeling uit tot een goed geoliede campagnemachine van meer dan honderd militanten. Hoewel de VMO in 1959 een formele nevenorganisatie werd van de VU, bleek dit geen evidente samenwerking. Een deel van de partijtop ergerde zich in toenemende mate aan het gebruik van een uniform en de eigengereide koers van de VMO. De VU wou geen politieke

verantwoordelijkheid dragen voor acties van een groep waar ze geen controle over had. Binnen het hoofdbestuur, de latere partijraad, werd zelfs openlijk aangestuurd op een breuk met de VMO, tenzij die zich wou inschakelen in een gereorganiseerde propagandawerking van de partij.

Toen uit het gerechtelijk onderzoek naar de teeractie de rol van de VMO bleek, zagen een aantal critici binnen de VU de kans schoon om

Het door Wim Maes geïntroduceerde VMO-uniform, een grijs hemd en zwarte das, was een doorn in het oog van de VU-top. [ADV N, VFA11743]

De oproep voor giften aan het steunfonds voor de veroordeelde actievoerders verscheen vanaf 23 november 1963 maandenlang in de partijkrant *De Volksunie*. [ADV N, VY900001]

zich van de militantenorganisatie te ontdoen. Op donderdag 26 september, kort na de arrestatie

van Wim Maes, besloot de provinciale partijafdeling van Antwerpen om afstand te nemen van de VMO. Een week later, op 3 oktober 1963, bevestigde het nationale bestuur het einde van de samenwerking. De partij bleef echter de VMO steunen en riep onder voorzitterschap van VU-parlementslid Hendrik Ballet een steunfonds in het leven dat alle juridische onkosten en schadevergoedingen van het proces van de teerkladders moest betalen. Door bemiddeling van Rudi Van der Paal en Hector Goemans integreerde de Antwerpse afdeling van de VMO zich in het voorjaar van 1964 alsnog in de partij en herdoopte het zich tot Volksunie Militanten (VUM). De nieuwe constellatie ging echter gebukt onder wederzijds wantrouwen en in juni 1966 volgde de definitieve breuk. De VUM vervelde opnieuw tot de VMO, vanaf dan de afkorting van Vlaamse Militanten Organisatie, en haalde opnieuw de banden aan met de VMO-kernen in Gent en Brussel.

De teeractie was één van meest geruchtmakend acties van de VMO in de jaren 1960 en betekende een keerpunt in de geschiedenis van de organisatie. De afkeurende reacties van de VU en andere Vlaams-nationalistische organisaties op de teeractie zorgde er mee voor dat de VMO evolueerde van een propagandamachine voor de Vlaams-nationalistische partij naar een onafhankelijk opererende en radicaal-nationalistische organisatie die de directe confrontatie niet schuwde. [TOM COBBAERT]

Bronnen bij deze bijdrage:

Archief Frans Van der Elst (BE ADVN AC164); Archief van de gerechtelijke politie bij het parket van de procureur des Konings van Antwerpen (Rijksarchief Antwerpen); Archief van de gerechtelijke politie bij het parket van de procureur des Konings van Gent (Rijksarchief Gent); *De Volksunie*, 1963; *'t Pallieterke*, 1963; *Doorbraak*, 1963; *Zondagmorgen*, 1963; Ba. De Wever, *Maes, Wim*, 2019, op: <https://nevb.be>; Ba. De Wever, *Vlaamse Militanten Orde – Vlaamse Militanten Organisatie (VMO)*, 2019, op: <https://nevb.be>; J. Creve, *Van Damme, Kamiel*, 2019, op: <https://nevb.be>; K. Dillen, *Wim Maes*, Berchem, s.d.; F. Duynslager, *VMO! De tanden van de Vlaamse leeuw. Opkomst & ondergang van de Vlaamse Militanten Orde (1948-1983)*, Kortrijk, 2019; K. Luycckx, *De mannekens van Wim Maes*, Wommelgem, 2015; R. Verreycken, *De VMO van Bob en Wim Maes (1950-1971)*, s.l., 1998.